

AĞ GELİN

Ağ gelin türkü değil bir ağıttır. Ağıtlar aramızdan ayrılanların anısına peşinden söylenen methiyelerdir. Ağ gelin ağıdı da böyledir. Ağıt, Çukurova İç Anadolu bölgesinde söylendiğine göre anonim bir karakter kazanmıştır. Söylenişe, ezgiye tarza bakıldığında sazsız söz söyleme geleneğine uygundur.

Muhtemelen bir erkek adına kadın ağzıyla söylenmiştir. Çünkü araştırmacı ve derlemecilere göre ağıtlar genellikle kadınlar tarafından yakılmıştır. Yine araştırmalara göre ölenin/gidenin ardından kadınlar yüksek sesle yana yana ağıt söyler methiyeler dizerken erkekler sessiz acısını içine gömerlermiş. Bunu bilen ağıtçılar erkeklere tercüman olurlarmış. Ağ gelinde böyle bir ağıt söyleyişine benzemektedir.

Ağ gelin kimdir? Neden Ağ gelin denmiştir?

Yaptığımız araştırmaya göre, önce gelenek ve göreneklerde ipucu araştırmalıyız. Ağ gelin türkü sözlerinde bize ipucu vermektedir.

Anadolu kültüründe evlenme çağına gelen yetişmiş kızlara “gelin” denir. Hala Andırın yöresinde, aynı kuşakta evlenme çağına gelmiş kızlara “gelin” diye hitap edilir. Türkü sözcüklerinde de aynı tanım yapılmaktadır.

Türküde (ağıtta) geçen yayla kelimesi toros yöresini veya toroslardan İç Anadolu’ya geçişte olan yaylaları çağırıştırır. Türkiye’ye göre Ağ gelin bir yaylada yaşamaktadır. Yine biliriz ki, yayla yaşamı göç yaşamıdır. Kültürde göçer kültürüdür. Buda daha çok Çukurova ile yaylalar arasında bir seyri bize anlatmaktadır.

Gerçektende konar/göçerler kışın Çukurova’da Sıcak ve verimli ovada yazın toros ve torosla birleşik İç Anadolu yaylalarında yaşarlar. Konakladığı yer ve göç yollarında hem kültür bırakırlar, hem de oranın kültüründen etkilenirler. Esasen yaylada söylenmiş bu ağıt göçü anlatır. Coğrafyada dilden dile dolaşarak anonimleşir.

Coğrafyada dilden dile dolaşarak anonimleşmiştir

Hayatın en fırtınalı çağında kız veya erkek olsun deli dolu deli kanlı çağlardır. Ağ gelin bu al beni çağında topluma derin iz derin acı bırakmış olmalı ki gönüllere dillere tercüman olmuş anonimleşmiş, söylenip bu günlere gelmiştir.

Güzellik, beğeniden çok konar/göçer toplumunda bir sembol anlamı taşır. Hatırlarım 60,70li yıllarda Çukurova’dan kalkıp Göksun ve İç Anadolu yaylalarına giden göçerler Katarlarını sürerken en önde gelinleri başçılık yaparlardı. Önde deveyi geline çektirirlerdi. Bu obanın yürüme hızına göre seyahati sağlardı. Daha önemlisi kadına verdiği değeri ortaya koyardı. Yol olmada karar vermede kadın/erkek ortak hareket ederdi. Belkide Ağ gelin böyle bir yaşamı sürmüş güzelliğini ön e çıkararak herkesçe bilinir olmuştur.

Ağ gelin kayanın üzerine oturması bir yayla geleneğidir. Her yaylada yüksek bir kaya üzerine insanlar çıkar yayla yolunu gözetler. Hasret çektiklerinin gurbetten gelenlerin yolu gözlenir. Yüksekte bulunan bu taşlara yöresine göre isimler verilir. En bilineni “bakacak” kayasıdır(taşıdır). Muhtemelen ağ gelinde bu kayaya çıkarak yarının yolunu gözlemektedir. Belkide yarından haber getiren birinin belki bir selam getirir diye yolunu gözler.

Ahd kelimesi dilimizde en sert kelimelerden biridir. Sözlükte and yemin söz vermek manasına gelsede halk arasında ölç, murat, istek yemin yerine kullanılır. Andı ahd veya karşılığında bir bedel vardır Ağ gelin sevdiği ile bir müşkül yaşamaktadır. Esasen sevenler birbirine kavuşamaz Ağ gelinde böyle bir hayat yaşamış sevdiğine kavuşamamış olabilir.

Hasılı Ağ gelin dillere destan bir güzel gelinin kavuşamama hikayesinden gönüllere düşen sızı olmalıdır. Öyle bir sızı ki dilden dile gönülden gönüle yayılır. Her coğrafyanın ortak hikâyesini ağıdı türküsü olur. Sözlü geleneğimizde yaşar durur.

Ağ gelin toplumun ortak sızısı gönüllerin destanı olunca, ona atfen hikâyeler dillendir. Efsaneler söylenir.

Taş olan Ağ gelin

Kuş olan Ağ gelin

Murat alamayan Ağ gelin

“gelin” Ağ gelin

Garipten seslenen Ağ gelin gibi

Ağ geline sahip çıkan yerler var. Yörenin ağzına göre türküde değişiklikler olmuştur.

Bir ağıt olan ağ gelin Kayserinin çok yerinde bilinmekle beraber, özellikle Avşarlar arasına söylenip dillenmektedir Halay çekilir davul zurnayla söylenir.

Ağ gelinin Yozgat ağzı var. Burda saz ile söylenir.

Gelinin Kırşehir ağzı var. Neşet Ertaş Ağ gelin türküsünü söylemiştir. Anonim türkü onun söyleyişi ile her yerde yayılmıştır. Kırşehir ağzında da değişiklik vardır.

Ağ gelin Adana Maraş yöresinde daha doğrusu Çukurova da geçmişi bilinmeyen bir zamandan beri geleneksel olarak düğünlerde davul zurna eşliğinde söylenir. Hatta oturarak toplantılarında sesli veya zurnalı söylenir.

Ağ gelin İç Anadolu da bozlak, Türkmen boyları arasında uzun hava olarak söylenir. Çukurova bölgesinin en meşhur uzun havasıdır.

Ağ gelini söyleyerek yayan ve gönüllerdeki yerini tazeleyen sevdiren âşıklarımıza minnet duymaktayız Neşet Ertaş, Aşık imamı, Gül Ahmet söyleyenlerin bilinenlerindendir. Andırın yöresinde Çukurova geleneği aynen yaşar. Düğünlerde kına gecelerinde, eşdeğer oturarak ve sohbetlerinde bilenler söyler. Zuhra ile söylenişi dinlenir ona eşitlik edilir. Göç yolu üzerinde bulunan Andırın Ağ geleneğine sahip çıkar. Burada söylenişi meşhur olan iki türkü halini verelim Yozgat ağzı ile Dadaloğlu türküsü. Ağ Gelin.

